

24.8.2012

Liikenne- ja viestintäministeriö

Viite: Lausuntopyyntö 20.6.2012, LVM/2453/03/2011

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi yrittäjäkuljettajien työajasta liikenteessä sekä tieliikennelain 105a §:n muuttamisesta.

Liikenne- ja viestintäministeriö on pyytänyt Suomen Yrittäjiltä lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi yrittäjäkuljettajien työajasta tieliikenteessä sekä tieliikennelain 105 a §:n muuttamisesta. Suomen Yrittäjät esittää lausuntonaan asiassa kohteliaimmin seuraavaa.

Yleistä

Esitysluonnoksessa ehdotetaan säädettäväksi yrittäjäkuljettajien viikoittaisesta enimmäistyöajasta, tauoista ja yötyöstä tieliikenteessä. Lisäksi esityksessä ehdotetaan säädettäväksi yrittäjäkuljettajien työaikakirjanpitolovelvollisuudesta sekä sen säilyttämisvelvollisuudesta.

Lakiesityksen tarkoituksena on panna täytäntöön maantieliikenteen työaikadirektiivin itsenäisiä kuljettajia koskevat määräykset. Suomen Yrittäjät on vastustanut nyt esillä olevan lakiesityksen mukaisia toimenpiteitä koko niiden valmistelun ajan ja vastustaa niitä edelleen. Järjestö pitää arvokkaana, että Suomen hallitus vastusti yrittäjäkuljettajien sisällyttämistä direktiivin soveltamisalaan. Nyt ollaan kuitenkin tilanteessa, jossa Suomikin on EU-sääntöjen puitteissa pakotettu saattamaan direktiivin yrittäjäkuljettajia koskevat määräykset voimaan.

Esitys rajoittaa elinkeinonvapautta

Suurin osa maassamme kuljetusalalla toimivista yrityksistä on yhden, kahden hengen perheyrityksiä. Lakiesityksen mukaiset työaikarajoitukset suosivat suuria ja pääsääntöisesti ulkomaalaisten omistamia kuljetusyrityksiä ja aiheuttavat merkittäviä lisäkustannuksia pienille yrityksille. Yksittäisille kuljetusyrityksille nyt esillä olevat uudistukset voivat tarkoittaa jopa elinkeinonharjoittamisen alas ajamista. Kustannusten lisääntymisen ohella on huomioitava esityksen aiheuttama kuljetusyrittäjäksi ryhtymisen kynnyksen merkittävä nousu.

Suomen perustuslain mukaan jokaisella on oikeus hankkia toimeentulonsa valitsemallaan elinkeinolla. Tämän elinkeinovapauden keskeistä sisältöä

24.8.2012

on se, että elinkeinoharjoittaja voi vapaasti määritellä myös toimintaansa käyttämänsä ajan. Nyt esillä olevassa lakiesityksessä esitetään yrittäjäkuljettajien työaikaan rajoituksia, joita vastaavia ei ole Suomessa kohdennettu yhteenkään toiseen elinkeinoharjoittajaryhmään.

Rajoittamalla oman yrityksen hyväksi tehtävää työtä lakiesityksen mukaisella tavalla vaarannetaan elinkeinonvapautta ja yksittäisellä toimialalla harjoitettua yrittäjyyttä Suomessa. Esitys heikentää myös elinkeinoharjoittajien yhdenvertaisuutta.

Pidämme selvänä, että esityksen käsittelyn yhteydessä on kuultava perustuslakivaliokuntaa sääntelyn perustuslainmukaisuuden varmistamiseksi.

Taloudellisista vaikutuksista

Työajan rajoittamisella olisi merkittäviä kielteisiä vaikutuksia suomalaisille yrittäjäkuljettajille johtuen erityisesti alan pienyritysvaltaisuudesta. Yli puolella maamme kuljetusyrityksistä on käytössään vain yksi ajoneuvo ja yli 80 %:llakin maksimissaan kolme. Kuten lakiesityksessä on todettu, esitetyn mukainen työajan rajoittaminen vaikeuttaa selkeästi tällaisten yrittäjien toimintamahdollisuuksia ja tarkoittaa, että yrittäjät eivät enää voi esimerkiksi huoltaa kalustoaan ajopäivän jälkeen aiemmin vapaa-ajaksi luetulla ajallaan.

Keski-Euroopassa kuljetusalaa dominoivat suuret yritykset, joissa eri tehtäviä hoitavat eri henkilöt, mutta Suomessa kuljettajat tekevät itse kaiken, sillä kyse on pienistä, usein perheomisteisista yrityksistä. On huomattava, että Suomessa kuljettajayrittäjien asema on aivan eri tärkeysluokassa kuin muualla.

Ehdotetun lain vaikutus kohdistuisi noin 7200 yrittäjän toimintaan. Yrittäjäkuljettajien työajan rajoittamisen keskimäärin 48 tuntiin viikossa aiheuttama kustannusvaikutus, lähinnä lisätyövoiman palkkaamistarpeesta johtuen, olisi lakiesityksessä esitettyjen Suomen Logistiikka- ja Kuljetus Ry:n sekä Linja-autoliiton tekemien laskelmien mukaan aikaisemmin 50-59 tuntista työviikkoa tehneille yrittäjäkuljettajille vuositasolla keskimäärin noin 10 000 euroa. Yrittäjäkuljettajille, jotka ovat aikaisemmin tehneet yli 60 tuntista työviikkoa, kustannusvaikutus olisi vuodessa keskimäärin jopa 25 000 euroa. Kokonaisuudessaan pelkästään lisääntyvän työn ostotarpeen kustannusvaikutukset lain piirissä oleville kuljetusyrittäjille olisivat jopa 79 miljoonaa euroa. Lakiesitys ja sen taustalla oleva EU-sääntely on vastoin EU:n yleistä pyrkimystä vähentää yrittäjille lainsäädännöstä aiheutuvaa hallinnollista taakkaa.

Esityksen vaikutukset liikenneturvallisuuteen

Esityksen mukaan lain tavoitteena on tieliikenteessä toimivien yrittäjäkuljettajien turvallisuuden ja terveyden suojeleminen sekä tieliikenteen turvalli-

24.8.2012

suuden parantaminen. On huomattava, että niin autonkuljettajina toimivien työntekijöiden kuin yrittäjäkuljettajienkin ajo- ja lepoajoista säädetään jo kattavasti ajo- ja lepoaika-asetuksella, jonka tarkoituksena on kuljettajien sosiaalisten olojen sekä liikenneturvallisuuden parantaminen. Nämä tavoitteet on toteutettu pääosin säännöksillä, jotka koskevat vuorokautista enimmäisajoaikaa, viikoittaista enimmäisajoaikaa, kahden peräkkäisen viikon aikana kertyvää enimmäisajoaikaa sekä lepoaikoja. Tätä taustaa vasten Suomen Yrittäjät pitää nyt esillä olevia muutoksia asiallisesti tarpeellina.

Lisäksi, vaikka työajan rajoittamisella pyritään parantamaan tieliikenteen turvallisuutta, on huomioon otettava myös tällaisen rajoittamisen mahdolliset haitalliset vaikutukset. On selvää, että esityksen kaltainen työmäärän rajoittaminen johtaa yrittäjäkuljettajien kohdalla stressin lisääntymiseen niissä tilanteissa, joissa yrittäjä tietäisi työntekoaan tarvittavan, mutta rajoitusten takia ei kuitenkaan saa sitä tehdä. Kuten komission keväällä 2007 julkaistussa kertomuksessa (KOM(2007) 266) on todettu, stressi tällaisissa tilanteissa on yhtäläinen väsymystä lisäävä ja liikenneturvallisuutta vaarantava tekijä kuin itse varsinainen työn tekeminen.

Valvonnasta

Lakiehdotuksen mukaan yrittäjäkuljettajien tulee erottaa toisistaan rajoitusten piirissä oleva kuljetustehtäviin käytetty aika ja se yleinen hallinnollinen työ, joka ei liity suoraan johonkin kuljetukseen ja joka tästä syystä jää rajoitusten ulkopuolelle. Käytännössä sen valvominen, onko yrittäjä kirjannut työaikansa lain edellyttämällä tavalla, tulee olemaan erittäin hankalaa. Jos yrittäjien työaikoja ei tosiasiassa kyetä riittävästi valvomaan, epärehellisesti työaikojaan ilmoittavat tai niitä kokonaan ilmoittamatta jättävät pääsevät kilpailutilanteessa parempaan asemaan kuin säännöksiä rehellisesti noudattavat yrittäjät. On myös todennäköistä, että esityksessä elinkeinoharjoittajalle asetettava oman työajan seuraamisvelvoite tulee vaikuttamaan negatiivisesti alan yrittäjänä toimimisen mielekkyyteen.

Lisäksi esityksen osalta on huomioitava, että kuljetusyrittäjistä työaika rajoitusten piiriin tulevat esityksen mukaan vain ne yrittäjät, joiden ”pääasiallisena” tehtävänä on kuljettaminen, joka esityksessä on liitetty liikenteen harjoittamiseen liikenneluvan nojalla. Tämä on omiaan aiheuttamaan ja lisäämään painetta kuljetustoiminnan peittämiseksi muuksi sellaiseksi toiminnaksi, joka ei vaatisi liikennelupaa ja jota näin ei katsottaisi pääasiallisesti kuljettamiseksi eikä esitetyn sääntelyn piiriin kuuluvaksi.

Esityksen ilmeisenä vaarana on näin ollen se, että se voi johtaa lainsäädännön arvostuksen heikentymiseen ja lain säännösten kiertämiseen. Ehdotettu sääntely on tälläkin tavalla vastoin sekä EU:n että Suomen kansallisen paremman sääntelyn tavoitteita.

24.8.2012

Rangaistussäännöksestä

Lakiesityksessä ehdotetaan muutettavaksi lisäksi tieliikennelakia siten, että sen rangaistussäännökseen lisättäisiin mahdollisuus tuomita sakkoon yrittäjäkuljettaja, joka rikkoo esillä olevan lain säännöksiä. Lakiesityksen mukaan säännöksellä suojeltaisiin liikenneturvallisuuden taustalla vaikuttavia perusoikeuksia, kuten henkeä, terveyttä ja omaisuusintressejä.

Kuten mainittua, yrittäjäkuljettajien ajo- ja lepoajoista säädetään jo kattavasti ajo- ja lepoaika-asetuksella, joilla suojataan kuljettajien turvallisuutta ja terveyttä sekä parannetaan liikenneturvallisuutta. Näin ollen esillä olevia muutoksia ja niistä rankaisemista on pidettävä asiallisesti tarpeettomana. Kun huomioidaan lisäksi, että esityksellä puututaan elinkeinovapauden keskeiseen sisältöön rajoittamalla yrittäjän mahdollisuuksia päättää itse omasta työajastaan ja säätämällä yrittäjän oman työajan seurantavelvoitteesta, voidaan esitetyn kaltaista rangaistussäännöstä, jolla elinkeinonharjoittajaa tosiasiallisesti rangaistaisiin yrityksensä toimintamahdollisuuksien ylläpitämisestä, pitää kohtuuttomana.

Katsomme, että asian jatkovalmistelussa on luovuttava esitetystä rangaistussäännöksestä. Direktiivin edellyttämä seuraamuksen tehokkuus, oikeasuhtaisuus ja varoittavuus eivät vaadi rangaistussäännöstä, vaan riittävänä voidaan pitää työsuojeluviranomaisen työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojelutoiminnasta annetun lain 3 luvussa säädettyä keinovalikoiden käyttöä.

Lopuksi

Suomen Yrittäjät painottaa, että elinkeinonharjoittajien tulee voida jatkosakin itse päättää ja määritellä toimintaan käyttämänsä työaika. Nyt esillä oleva laki on tuomassa aivan olennaisen muutoksen ja rajoitteen elinkeinonharjoittamisen vapauteen sekä sisältöön. Katsomme että lakiesityksen mukaiset muutokset kokonaisuudessaan kaventavat yrittäjäkuljettajien elinkeinotoiminnan harjoittamismahdollisuuksia suhteettomasti ja riittämättömin perustein.

Kunnioittavasti,

SUOMEN YRITTÄJÄT

Jussi Järventaus
toimitusjohtaja
09 229 22 950
jussi.jarventaus@yrittajat.fi

Atte Rytkönen
Lainopillinen asiamies
09 229 22 871
atte.rytkonen@yrittajat.fi